

Obvezni elementi predloga za razglasitev nepremičnega kulturnega spomenika

Obrazec mora biti izpolnjen posebej za vsako enoto dediščine, ki je predlagana za razglasitev za kulturni spomenik.
Če je za predlog razglasitve izdelan elaborat razglasitve, mora biti ta obrazec njegov sestavni del.

Datum: 13. 3. 2020

I. VRSTA SPOMENIKA

- ☒ spomenik lokalnega pomena
☐ spomenik državnega pomena

II. ENOTA DEDIŠČINE

EŠD: 2593

Ime enote: Breza – Cerkev sv. Janeza Krstnika

III. OBSEG RAZGLASITVE

- ☒ posamezni spomenik
☐ spomeniško območje
☐ razglasitev na podlagi sporazuma
☐ enotno zavarovanje spomenika in narave

IV. OPIS ENOTE

Cerkev stoji nad istoimensko vasjo v bližini stare ceste, ki povezuje Ljubljano, Trebnje in Novo mesto. Je pravilno orientirana. V tlorisu se od vzhoda proti zahodu vrstijo prezbiterij, ladja in zvonik. Kljub temu, da cerkev sv. Janeza Krstnika v Brezi v popisu cerkvenih dragocenosti iz leta 1526 ni posebej omenjena, posamezni arhitekturni členi nakazujejo na zgodnejši, še srednjeveški nastanek. Gotska je sedanja ladja. V zahodni steni se je ohranil portal s posnetim robom. Današnji prezbiterij je bil ladji prizidan v 17. stoletju, ko je nadomestil gotskega, od katerega pa se je ohranila slavaločna stena, kot sestavni del ladje in del krogovičja, ki so ga ohranili ali kasneje vzdali v vzhodno stranico prezbiterija.

Prezbiterij je ravno zaključen s kvadratnim tlorisom in je prislonek k ladji. Na vogalih ima plastično poudarjene lizene, v vzhodni stranici pa zazidan vrh gotskega krogovičja. Ladja ima pravokoten tloris. V južni steni se nahaja dvojje pravokotnih oken s kamnitima okviroma, v severni steni pa le eno takšno okno. V zahodni fasadi je pod zvonikom še razpoznavna oblika gotskega portala s šilastim lokom in posnetim robom, a je oblika ob neustrezni prenovi fasade leta 2009 danes zabrisana. Zvonik je v pritličju četverokoten s polkrožnimi loki, nato preide v osemkotnik, s piramidalno streho s čeli, ki je značilna za neogotske spomenike 2. polovice 19. stoletja v trebanjski dekaniji.

V notranjosti je prezbitერიj členjen z ogelnimi pilastri, ki podpirajo bogato profilirano gredo. Obok je grebenast. V južni in severni steni se nahaja po eno okno kvadratne oblike brez okvira. Prezbitერიj od ladje ločuje razmeroma nizek, obojestransko posnet šilast slavalok. Glede na letnico postavitve glavnega oltarja (leta 1693), je prezbitერიj najverjetneje takrat prizidan k ladji.

Ladja pravokotne oblike je obokana z nizko potlačeno banjo, ki ima oproge. Te se zaključujejo na profiliranih konzolah vrh ladijske stene. Verjetno je bila prvotno ravnostropna, nekda j lesen strop pa so zamenjali s sedanjim v 19. stoletju.

Glavni oltar predstavlja tip zlatega oltarja 17. stoletja. Arhitektura oltarnega nastavka je razčlenjena in razgibana v prostor. V osrednji niši se nahaja kip patrona, sv. Janeza Krstnika pri Krstu v Jordanu, ob straneh pa sta svetnika mučenca, sv. Kozma in Damijan. V atiki je kip Matere božje. Na krilih se nahaja letnica 1693, na hrbtni strani pa zapis: RENOVIRAL MCMXXXI M (Maleš). Restavracija oz. polihromacija je glede na tip zlatih oltarjev popolnoma neustrezna.

Stranska oltarja sta izdelek 17. stoletja, obrtne kvalitete. Južni je posvečen sv. Ožboltu, severni pa sv. Mariji Magdaleni. Polihromacija je Maleševo delo, kot na glavnem oltarju.

V. VREDNOTE, KI UTEMELJUJEJO RAZGLASITEV ZA KULTURNI SPOMENIK

- Cerkev stoji na razgledni vzpetini nad vasjo Breza, ki se nahaja nad staro cesto, ki povezuje Novo mesto z Ljubljano in vodi skozi Trebnje in je eden od izstopajočih elementov tamkajšnje vedute in kulturne krajine.
- V jedru še srednjeveška stavba je ohranila gotski portal v zahodni steni ladje ter v vzhodno steno prezbitერიja vzdano okensko krogovičje. Sledi v južni steni ladje še nakazujejo na starejše, sedaj zazidane okenske odprtine. V 17. stoletju je bil k ladji ob še ohranjeno gotsko slavalokno steno prizidan kvadraten prezbitერიj, kot zadnji pa je bil v 19. stoletju dodan zvonik.
- Gre za klasičen tip dolenske podružnice, ki jo sestavljajo kvadraten prezbitერიj, pravokotna ladja in osemkotni zvonik s piramidalno streho.
- Notranjo opremo predstavljajo trije zlati oltarji iz 17. stoletja, ki so delo obrtne kvalitete, a bi z ustrezno konservatorsko-restavratorsko prenovo nedvomno dopolnili videz klasične dolenske oz. trebanjske podružnice.
- Zaradi naštetih lastnosti je stavba z opremo pomemben vir podatkov z znanstvenim potencialom tako iz tehničnega kot likovnega vidika.

VI. VAROVANE SESTAVINE SPOMENIKA

Med varovane sestavine sodijo na zunanjsčini vsi originalni stavbni členi: portal, okna, gotsko krogovičje, členitev sten z vsemi ometi, zvonik, razmerja med posameznimi enotami.

Med varovane sestavine v notranjsčini pa sodijo: oboki z vsemi elementi obočnega sistema, slavalok, členitev sten, osnovna tlorisna razdelitev notranjsčine, vsi oltarji, Križev pot, morebitne poslikave oziroma freske in morebiten prvotni tlak.

VII. OBSEG IN PODATKI O LASTNIKI

VII.1. Spomenik

katastrska občina	parcelna številka	cela / del	številka stavbe	lastnik
Štefan	878/4	cela	168	Župnija Trebnje, Baragov trg 7, 8210 Trebnje

VII.2. Vplivno območje

katastrska občina	parcelna številka	cela / del
Štefan	880/1	cela
Štefan	881/3	cela
Štefan	876/16	cela
Štefan	876/17	cela
Štefan	876/18	cela
Štefan	876/19	cela
Štefan	876/20	cela
Štefan	876/21	cela
Štefan	871/10	cela
Štefan	878/3	cela
Štefan	878/1	cela
Štefan	876/2	del
Štefan	1308	del

VII.3. Utemeljitev določitve in obsega vplivnega območja

Določitev vplivnega območja je potrebna, saj se cerkev nahaja na razgledni vzpetini severozahodno nad vasjo Breza in predstavlja pomemben element v pokrajini. Z določitvijo vplivnega območja se bo varovalo pogled na spomenik, njegovo pojavnost in pričevalnost.

VIII. PREMIČNINE, KI SO SESTAVNI DEL SPOMENIKA

☒ Spomenik nima premičnin, ki so njegov sestavni del.

IX. OPIS VARSTVENEGA REŽIMA SPOMENIKA

Za spomenik velja splošni varstveni režim, ki določa:

- spodbujanje trajnostne uporabe spomenika, to je uporabe spomenika na način in v obsegu, ki dolgoročno ne povzroča izgube njegovih kulturnih lastnosti;
- spodbujanje vzdržnega razvoja spomenika, s katerim se omogoča zadovoljevanje potreb sedanje generacije, ne da bi bila s tem okrnjena ohranitev spomenika za prihodnje generacije;
- spodbujanje dejavnosti in ravnanj, ki ohranjajo kulturne, socialne, gospodarske, znanstvene, izobraževalne in druge pomene spomenika;
- ohranjanje lastnosti, posebne narave in družbenega pomena spomenika ter njihove materialne substance;
- dovoljeni so posegi v spomenik, ki upoštevajo in trajno ohranjajo njegove varovane vrednote;
- dovoljeni so posegi, ki omogočajo vzpostavitev trajnih gospodarskih temeljev za ohranitev spomenika ob spoštovanju njegove posebne narave in družbenega pomena;
- za vsako spremembo funkcije kulturnega spomenika ali njegovega dela in za vsak poseg v spomenik, njegove dele ali vplivno območje je v skladu z 28., 29., 30 in 31. členom ZVKD-1 potrebno pridobiti predhodne kulturnovarstvene pogoje in kulturnovarstveno soglasje Zavoda za varstvo kulturne dediščine.

Za stavbo velja varstveni režim, ki predpisuje ohranjanje njegovih varovanih vrednot, kot so:

- tlorisna in višinska zasnova (gabariti);
- gradivo (gradbeni material) in konstrukcijska zasnova;
- oblikovanost zunanjsčine (členitev objekta in fasad, oblika in naklon strešin, kritina, barve fasad, fasadni detajli, portali, stenske slike);

- funkcionalna zasnova notranjščine in pripadajočega zunanjega prostora (dostopi);
- stavbno pohištvo in notranja oprema (oltarji, obhajilna miza, orgle, slike križevega pota);
- ometi, členitve sten, poslikave oziroma stenske slike;
- zemeljske plasti z morebitnimi arheološkimi ostalinami zlasti v notranjščini pod današnjimi tlaki in okoli cerkve.

Izjemoma je ob predhodnem soglasju pristojne službe za varstvo kulturne dediščine možno:

- na osnovi predhodnih konservatorskih raziskav spremeniti dele posameznih objektov v kvalitetnejše oziroma bolj avtentično stanje;
- izvajati vzdrževalna dela in konservatorsko-restavratorske posege;
- izvajati znanstveno raziskovalna dela in arheološke raziskave;
- spremeniti oziroma dopolniti konstrukcijsko zasnovo, če ni mogoče drugače zagotoviti statične stabilnosti objekta;
- posegati v okolico objekta zaradi njegove boljše predstavitve;
- omogočanje predstavitve celote in posameznih zaščiteneh elementov in dostopnost javnosti v meti, ki ne ogroža varovanje spomenika in njegovih spomeniških kvalitet ter ne moti v njem odvijajoče se dejavnosti.

X. OPIS VARSTVENEGA REŽIMA VPLIVNEGA OBMOČJA

X.1. Opis varstvenega režima

Splošni varstveni režim za vplivno območje:

- ohranjanje prostorske integritete, pričevalnosti in dominantnosti spomenika;
- ohranjanje tradicionalne rabe, prostorskih razmerij, značilnih vedut in pogledov;
- prepoved vseh posegov, ki imajo negativen vpliv na pojavnost in značaj spomenika v prostoru ali njegovo materialno substanco vključno z zasajanjem neavtohtonih dreves in grmovnic;
- za vsak poseg v vplivno območje je v skladu z 28., 29., 30. in 31. členom ZVKD-1 potrebno pridobiti predhodne kulturnovarstvene pogoje in kulturnovarstveno soglasje Zavoda za varstvo kulturne dediščine (obveznost pridobitve pogojev in soglasja za sam spomenik je že določena z zakonom).

X.2. Obveznost pridobitve kulturnovarstvenega soglasja v vplivnem območju

- ☒ Kulturnovarstveno soglasje je treba pridobiti v celotnem vplivnem območju.

XI. PREDKUPNA PRAVICA NA NEPREMIČNINI V VPLIVNEM OBMOČJU

XI.1. Uveljavljanje predkupne pravice v vplivnem območju

- ☒ Ne predlagamo uveljavljanja predkupne pravice.

XII. OBVEZNOST JAVNE DOSTOPNOSTI SPOMENIKA

XII.1. Obveznost javne dostopnosti spomenika

Z aktom o razglasitvi je treba zagotoviti obveznost
javne dostopnosti spomenika

☒ da ☐ ne

XII.2. Zahteve glede javne dostopnosti spomenika

Stavba mora biti dostopna v primernem dnevnem času oziroma v času izvajanja dejavnosti v njej, in sicer v obsegu, ki omogoča ogled vseh najpomembnejših prostorov. Oglede in dostopnost je potrebno uskladiti z lastnikom spomenika.

XIII. UPRAVLJANJE SPOMENIKA

XIII.1. Obveznost sprejetja načrta upravljanja

Z aktom o razglasitvi je treba opredeliti obveznost sprejetja načrta upravljanja.

☐ da ☒ ne

XIV. OZNAČITEV SPOMENIKA

- ☒ Z odlokom o razglasitvi je treba konkretizirati način označitve.
Opredelite pogoje označitve:

Spomenik se označi v skladu z veljavnim pravilnikom o označevanju, in sicer na takšnem mestu, kjer ne bo motil estetske ubranosti originalnih sestavin oziroma ne bo poškodoval originalnosti struktur.

XV. RAZGLASITEV SPOMENIKA, KI VPLIVA NA OHRANJANJE NARAVE

Razglasitev se nanaša na območje, varovano ali zavarovano po predpisih s področja ohranjanja narave

☐ da ☒ ne

XVI. OCENA FINANČNIH POSLEDIC

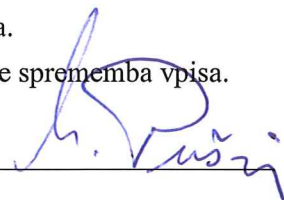
Za varovano območje spomenika odlok o razglasitvi za kulturni spomenik lokalnega pomena ne bo imel posebnih finančnih posledic.

XVII. USKLAJENOST Z REGISTROM NEPREMIČNE KULTURNE DEDIŠČINE

- ☐ Podatki v predlogu za razglasitev so v celoti usklajeni s podatki registra.
☒ Podatki v predlogu za razglasitev niso usklajeni z registrom, potrebna je sprememba vpisa.

Usklajenost preveril:

Marko Pršina, višji konservator
ime in podpis

XVIII. GRAFIČNE PRILOGE

- ☒ Izris spomenika in vplivnega območja na DKN.
Izris mora vsebovati navedbo EŠD, katastrske občine, merila izrisa in datuma izrisa.
Spomenik in vplivno območje (če obstaja) morata biti na izrisu jasno označena, parcele morajo biti označene s parcelnimi številkami.
Izris mora biti žigosan.

XX. SEZNANITEV LASTNIKA Z RAZGLASITVIJO

Predviden način obveščanja lastnikov/upravljavcev:

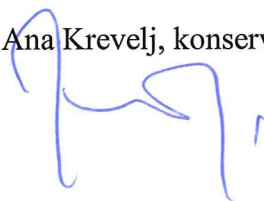
- ☒ po pošti (priporočeno s povratnico)
- ☐ z javnim naznanilom
- ☐ javna obravnava
- ☐ drugo:

XXI. DOSTAVA

Predlog se organu, ki bo sprejel akt o razglasitvi dostavi v pisni in elektronski obliki (PDF datoteka). Za spomenike državnega pomena je elektronski naslov: gp.mk@gov.si.

Odgovorni konservator:

dr. Ana Krevelj, konservatorica

Pomočnik vodje območne enote:

dr. Tomaž Golob

